

De Ark Ede Toerusting in het seizoen 2019 - 2020

Aantekeningen bij de toerustingsdienst
op de startzondag 22 september 2019

1. Opvallende vreemdeling

n.a.v. Esther 1

Esther is het enige Bijbelboek waarin de naam van God (JHWH, HERE; zelfs het begrip god) niet voor komt. Mede daarom is eeuwenlang zijn plaats in de canon omstrede geweest. Rabbijnen vonden het te heidens en christelijke theologen (waaronder later Maarten Luther) vonden het te Joods. Toen aan het einde van eerste eeuw van onze jaartelling te Jamnia de canon werd vastgesteld, was de lezing tijdens het Purimfeest al zo ingeburgerd, dat het onmogelijk van de boekenlijst van Israël geschrapt kon worden. En de kerk nam die lijst over, zij het in een deels andere volgorde.

Dit boek behoort in Israël tot de vijf feestrollen (de *megilloth*): Hooglied (*Pesach*, Paasfeest), Ruth (*Shavoet*, Pinksterfeest), Klaagliederen (*Tisja Ba'av*, verwoesting van de tempel), Prediker (*Soekot*, Loofhuttenfeest) en dus Esther (*Purim*). Algemeen wordt aangenomen dat deze feestrol een van de laatst geschreven geschriften is in het Oude Testament. Het zou zijn eindvorm in de tweede eeuw voor onze jaartelling hebben gekregen.

De Griekse vertaling van dit Bijbelboek (de Septuagint, afgekort als LXX) bevat meer tekst dan de Hebreeuwse tekst. Er zijn maar liefst zeven aan- of toevoegingen. Zo opent dit Bijbelboek in deze oude vertaling met een droom van Mordechai. Wie in deze teksten geïnteresseerd is, leze de Nederlandse Willibrordvertaling (geheel herziene uitgave 1995).

Esther

Vaak wordt de naam vertaald met 'ster'. Dat is ook de betekenis van het Perzische *asthir* en het Griekse *aster*. In het Hebreeuws is het een werkwoordsvorm, gebaseerd op de stam SThR. Esther betekent: 'ik verberg mij' of 'ik ben verborgen'. 'Vertelt het verhaal niet dat Esther haar afkomst verborgen houdt? De overlevering verdiept dit inzicht. Zij wijst op de Thora: in Deuteronomium 31:18 staat het. Hier is sprake van God die Zich verbergt. Het zijn de tijden die tot de ballingschap leiden en de tijd van de ballingschap zelf' (Friedrich Weinreb, *Ik die verborgen ben*). In het boek Esther is (lijkt) God ook verborgen. Terwijl een allesvernietigende ramp het volk Israël bedreigt, blijkt God toch de Verlosser van Zijn volk.

Overigens behoort Esther (met haar oom Mordechai) tot de groep Israëlieten die na de ballingschap niet terugkeerden onder het verdrag van koning Cyrus (Kores, zie Jesaja 45:1 en 2 Kronieken 36:22). Zij bleven, net als meer volksgenoten, achter in de diaspora. Eeuwen later verschijnen nakomelingen van hen op het grote Pinksterfeest te Jeruzalem (zie Handelingen 2:9).

Ahasveros

De naam 'Ahasveros' staat 29 keer vermeld in het boek Ester en elders in de Hebreeuwse Bijbel nog twee keer (Ezra 4:6 en Daniël 9:1). In gevonden annalen echter is nergens een koning met die naam te vinden. In de belangrijkste Septuagintatekst wordt hij Artaxerxes genoemd. Velen identificeren hem met Xerxes I (486-465 v.Chr.). De Griekse geschiedschrijver Herodotus (ca. 450 v.C.) noemt hem 'een ijdelruit, een dwaas, nukkelig, grillig en heetgebakerd mens'. Kortom: een machtswellusteling, een onsympathiek mens. Zijn rijksgedebied is immens groot: 127 gewesten, het loopt van (het huidige) India tot Griekenland en Soedan. Ahasveros zou de opvolger zijn van Darius. Hij woonde in de burcht Susan, de ho(o)f(d)stad van het toenmalige Perzische rijk, ten oosten van de rivier de Tigris.

Feest

Hoofdstuk 1 beschrijft een drietal feesten. Allereerst is sprake van een groot rijksfeest. Ahasveros nodigt vooraanstaande mannen van het rijk uit, alle diplomaten en vooraanstaande ambtenaren van alle 127 districten. De festiviteiten moeten een geweldige expositie worden van de pracht en praal van zijn koninkrijk. In het de derde jaar van zijn regering; let op het getal drie, dit moet dus een belangrijk jaar zijn van beslissende betekenis. Sommige deskundigen denken bij dit feest aan een strategische conferentie met het oog op de actuele ontwikkelingen in Griekenland, die uiteindelijk leiden tot de val van het Perzische rijk en de opkomst van de nieuwe grootmacht Griekenland. Het feest duurt bijna een half jaar, 180 dagen. De beschrijving van dit feest heeft iets van een parodie op het feestmaal dat de God van Israël eens aanricht voor de volken (zie Jesaja 25:6). Uiteindelijk staat Ahasveros' feest in schril contrast met dit heilig, hemelse feest van de HERE. In Susan is slechts sprake van een exorbitant festijn, decadentie ten top. 'Hier wordt een beeld geschetst van een totaal corrupte macht. Managers die feestjes organiseren in het Amstelhotel. Farmaceuten die apothekers fêteren op zonnige conferentie in verre oorden.

Presidentskandidaten die honderdduizenden euro's uit de staatskas graaien. Het zijn een paar voorbeelden. Het boek Esther gaat niet over een ver verleden' (Ad van Nieuwpoort, *Nu of nooit*).

Vervolgens organiseert hij een volksfeest. Ahasveros is een geraffineerd politicus die zich er terdege van bewust is dat hij zijn volk tevreden moet houden. Anders ontstaat alleen maar crisis, en krijgt de koning last van een vervelende revolutie. De uitvoerige aandacht voor de inrichting van de feestlocatie en het tafelservies doen de denken aan een paradijselijke hof en de voor de ballingschap gestolen attributen uit de tempel van Jeruzalem. De festiviteiten verlopen conform de juridische kaders, de wet die niemand dwingt (vs. 8). Libertijns, voor elk wat wils. Let er intussen op dat er wel sprake is (uiterst) selectieve wetgeving. Straks gelden voor Vasthi (en het volk) namelijk andere wetten (vss. 15, 19). Hoe hypocriet.

Ten derde viert ook koningin Vasthi feest. Met de vrouwen uit de vorstelijke harem. Al wordt dit feest het minst uitvoerig beschreven. Op de zevende dag (vss. 5 en 10) heeft Ahasveros een lumineus plan. Het moet de apotheose worden van zijn feest. Vasthi moet uit de kleren. 'Want zij was goed om te zien' (vs. 11).

Weigering

Maar Vasthi weigert de dansen naar de pijpen van Ahasberos te dansen. Daarmee is zij een opvallende vreemdeling (titel van deze eerste bijdrage). Resoluut wijst Ahasveros' verzoek af. Haar 'Nee!' is een heftig verzet tegen de bestaande orde. Het is een 'Nee!' tegen onrecht en vernedering. Het festijn dat de grootheid van de macht van Ahasveros moet etaleren, wordt ineens een fuif die zijn machteloosheid laat zien. Niet Vasthi staat zonder kleren, maar de koning zelf staat in zijn hemd.

Radeloos vraagt de koning zijn zeven (volmaakt aantal) adviseurs om raad. Als een soort van vicevoorzitter van de Perzische Raad van State denkt Memuchan mee. Deze gebeurtenis zou wel eens revolutionaire gevolgen kunnen hebben. Als dit bekend wordt, gaat het fout. Adequaet ingrijpen is geboden. Daarom moet Ahasveros een decreet uitvaardigen. Maar daarin mag de waarheid mag niet aan het licht komen. Het moet anders. Niet Vasthi heeft geweigerd, haar werd verboden te komen. Alternatieve feiten noemen sommige politici dat tegenwoordig. De weigering van Vasthi moet worden uitgewist. Ahasveros heeft alles onder controle. Van Vasthi zal men nooit meer horen.

Wel van een ander. De auteur noteert nauwkeurig dat er iemand komt 'die beter is dan zij' (vs. 19). Wie thuis is in de Bijbel herkent die woorden. Eens sprak de profeet Samuël die tot koning Saul (zie 1 Samuël 15:38). Saul, de Benjamieniet had als de gezalfde (*messias*) schromelijke gefaald, omdat hij geen korte metten maken met koning Agag, de Amelekiet. Met alle gevolgen van dien. Laten wij hem (Agag) in het vervolg van de geschiedenis in het boek Esther nou tegenkomen (zie hoofdstuk 3:1). Intussen opent Vasthi met haar weigering nieuwe geschiedenis.

En het geschiedde...

De eerste woorden van dit boek zijn veelzeggend. Esther is geen sprookje of legende maar geschiedenis. De schrijver benadrukt het aan het begin. Dat is typisch Bijbels taalgebruik. In het Oude Testament komt deze uitdrukking ongeveer 470 maal voor. In het eerste Bijbelboek Genesis valt zij voor de eerste keer, in de ontstellende geschiedenis van Kaïn en Abel (Ge. 4:3). Op levendige wijze de verteller ons voor op iets dat nu gaat geschieden, of anders gezegd: op het punt staat te gebeuren. Wie een beetje vertrouwd is met dit Bijbelse taalgebruik, herkent de deze inleiding uit bijvoorbeeld het evangelie volgens Lukas. Hij gebruikt exact dezelfde formulering:

Esther: 'Het geschiedde in de dagen van Ahasveros' (1:1);

Lukas: 'Het geschiedde in de dagen van Herodes' (1:5 letterlijke vertaling); en 'Het geschiedde in diezelfde dagen dat er een gebod uitging van de keizer Augustus' (2:1).

Meteen wordt alle aandacht getrokken en de nieuwsgierigheid gewekt. Wat gaat er gebeuren? En let dan op: hier wordt naast wereldgeschiedenis heilsgeschiedenis geschreven. Op wonderlijke wijze lopen zij door elkaar heen. God lijkt verborgen, maar intussen gaat wat er gebeurt niet aan Hem voorbij. 'Hij brengt de geschiedenis tot voltooiing' (historicus James Kennedy). De eerste woorden van dit boek fungeren als opmaat naar een goede boodschap. Je zou het kunnen lezen bij wijze van evangelie. Zoals het evangelie van Jezus Christus vorm krijgt tegen een (historisch) donkere achtergrond. Zo schetst Esther 1 het decor van deze geschiedenis, de eerste woorden geven een blik achter de coulissen.

Gespreksvragen

1. Tip: lees voordat je dit Bijbelboek gaat bespreken het eerst eens helemaal goed door.
2. Wat spreekt jou bijzonder aan in dit hoofdstuk? En wat beslist niet? Motiveer je reactie, en noem woorden of regels uit deze tekst.
3. In deze geschiedenis lijkt God verborgen. Tegenwoordig is sprake van de afwezigheid van God in de moderne, westerse cultuur. Hoe ervaar jij dat? Een bekend lied van Sela (Ik zal er zijn) zingt: '...verborgen aanwezig deelt U mijn bestaan...' Wat vind jij hiervan?
4. Vasthi verzet zich tegen de vigerende cultuur. Zij weigert mee te doen. Wat leer je daarvan? Durf jij 'Nee!' te zeggen? En wanneer?
5. Vasthi was een knappe vrouw (vs. 11). Hoe tekent de Bijbel de schoonheid van een vrouw (zie o.a. 1 Petrus 3:1-3)?
6. Hoe, waar en wanneer zie jij Gods hand in de geschiedenis? En in je eigen leven?